

Analiza čimbenika utjecaja na ponašanje zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta

Posavec, Saša

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:969579>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-19**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Saša Posavec

**ANALIZA ČIMBENIKA UTJECAJA NA PONAŠANJE ZASTUPNIKA U OSMOM
SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**ANALIZA ČIMBENIKA UTJECAJA NA PONAŠANJE ZASTUPNIKA U OSMOM
SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Igor Vidačak

Autor: Saša Posavec

Zagreb, 2020

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad *Analiza čimbenika utjecaja na ponašanje zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta*, koji sam predao na ocjenu mentoru izv. prof. dr. sc. Igoru Vidačku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mom autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštovao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19 Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

SADRŽAJ

POPIS ILUSTRACIJA	2
UVOD	3
EVOLUCIJA OVLAŠTI EUROPSKOG PARLAMENTA	5
ULOGA I OBLICI PARTICIPACIJE ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU	6
TEORIJSKI OKVIR ZA ISTRAŽIVANJE PONAŠANJA ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU	7
Prevladavajući čimbenici koji utječu na glasačko ponašanje zastupnika	8
Koncept kohezivnosti u radu europskih političkih grupacija	9
Europski i nacionalni poticaji te utjecaj javnog mnijenja kod glasovanja zastupnika	10
Razlike u obrascima glasačkog ponašanja zastupnika između političkih grupacija ...	12
Utjecaj ekonomske situacije u matičnim državama zastupnika na njihovo glasovanje	13
Nagrađivanje lojalnosti kroz alokaciju zastupnika u odborima Europskog parlamenta	14
Utjecaj budućih karijernih opcija zastupnika na njihovo glasačko ponašanje	15
Važnost nacionalnih izbornih sustava i veličine nacionalnih političkih stranaka	16
ANALIZA TRENDOVA PONAŠANJA ZASTUPNIKA U OSMOM SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA	17
Specifičnosti osmog saziva Europskog parlamenta i stupanj kohezivnosti europskih političkih grupacija	17
Slučaj Direktive o zaštiti intelektualnog vlasništva	19
GLASAČKO PONAŠANJE HRVATSKIH ZASTUPNIKA U OSMOM SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA	23
Specifičnosti profila i aktivnosti hrvatskih zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta	23
Stupanj lojalnosti hrvatskih zastupnika europskoj odnosno nacionalnoj političkoj grupaciji/stranci	25
ZAKLJUČAK	28
LITERATURA:	31
SAŽETAK	33
ABSTRACT	33

POPIS ILUSTRACIJA

Graf 1 Kohezija europskih političkih grupacija u osmom sazivu Europskog parlamenta

Graf 2 Usporedba kohezije u osmom sazivu sa kohezijom prilikom glasovanja o Direktivi o zaštiti intelektualnog vlasništva

Graf 3 Lojalnost političkoj grupaciji i političkoj stranci hrvatskih zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta

UVOD

Ovaj rad problematizirati će ponašanje zastupnika u Europskom parlamentu. Kao što će kasnije kroz rad biti prikazano, ova tematika i ovo područje istraživanja dobiva na značaju nakon 1979. godine kada se uvode izravni izbori za Europski parlament i kada započinje proces kontinuiranog jačanja ovlasti te institucije. S postupnim jačanjem nadležnosti Europskog parlamenta, postaje sve važnije razumjeti način na koji se donose odluke u toj jedinoj izravno od građana izabranoj instituciji Europske unije. Naprednije razumijevanje djelovanja zastupnika u Europskom parlamentu od iznimne je važnosti za cjelovito sagledavanje uloge te institucije u ukupnoj institucionalnoj arhitekturi Unije. To je pogotovo značajno u kontekstu redovnog zakonodavnog postupka u kojemu Europski parlament skupa s Vijećem EU ima ulogu su-zakonodavca, odnosno su-kreatora europskih javnih politika koje najizravnije utječu na kvalitetu života europskih građana. Iako su europski politički procesi u javnostima država članica još uvijek velika nepoznanica, važno je imati u vidu da većina zakonodavstva koje usvajaju nacionalne vlade ima svoje izvorište u zakonodavnim aktima koje usvajaju Europski parlament i Vijeće.

Način glasovanja hrvatskih zastupnika u Europskom parlamentu je vrlo rijetka tema u hrvatskim medijima, osim kad je riječ o politički vrlo vidljivim i osjetljivim temama. U hrvatskoj akademskoj zajednici se također rijetko otvaraju rasprava o toj temi, a pritom su uvelike zanemareni aspekti koji se tiču čimbenika koji utječu na glasovanje odnosno ponašanje zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu. Upravo će se kroz ovaj rad pokušati odgovoriti na pitanje koji su to čimbenici koji utječe na glasovanje zastupnika, te konkretnije mogu li se dosadašnje teorije i trendovi primijeniti na osmi saziv Europskog parlamenta i odstupaju li možda zastupnici i zastupnice iz Hrvatske od izloženih teorija. Kako zastupnici u Europskom parlamentu djeluju na europskoj razini, a izabrani su na nacionalnoj, smatram kako iz toga proizlaze i najbitniji faktori utjecaja na njihovo ponašanje. U kojoj se mjeri zastupnici Europskog parlamenta ponašaju kao europski, a u kojoj mjeri još uvijek kao nacionalni političari? Polazna pretpostavka u ovome radu je da europske političke grupacije ipak imaju dominantan utjecaj na donošenje odluke zastupnika o tome koji će stav zauzeti kad dođe do glasovanja te da je utjecaj nacionalnih stranaka ipak slabiji s napuštanjem nacionalnog političkog života. Takva teza može se testirati analizirajući broj slučajeva u kojima se određeni

zastupnik složio sa stajalištem političke grupacije ili nacionalne političke stranke kojoj pripada te glasovao sukladno tome. Za potrebe ovoga rada kao trenutno najpouzdaniji izvor podataka o načinu glasovanja zastupnika koristit će se baza svih zastupnika sa stranice *votewatch* koja sadrži zapise o glasovanju o svim legislativnim aktima u Europskom parlamentu. Stranica je korisna i iz razloga što analizira koliko često je zastupnik glasovao na isti način kao i politička grupacija odnosno nacionalna politička stranka. Učestalost glasovanja sukladno stajalištu grupacije ili stranke za potrebe ovog rada naziva se lojalnost.

Rad je strukturiran na način da omogućuje cjelovito sagledavanje ključnog istraživačkog problema odnosno postavljenog istraživačkog pitanja te provjeru polazne pretpostavke. U prvom dijelu pružit će se kratak osvrt na evoluciju ovlasti Europskog parlamenta i njegovu rastuću važnost u postupcima odlučivanja na razini EU. Zatim će se izložiti neke temeljne dosadašnje teorije i ključni nalazi iz dosadašnjih radova o ponašanju zastupnika u Europskom parlamentu, kao podloga za daljnju analizu i jasniju kontekstualizaciju istraživačkog problema. Kroz teorije će se dati uvid i u temeljne pojmove i koncepte koji su potrebni za razumijevanje ove teme, a osim toga probati će se identificirati i ključna saznanja do kojih su došli najutjecajniji autori koji se bave ovim područjem. Pritom će fokus biti na dvije skupine autora koji se bave ovim problemom te će se dati uvid u objašnjenja i razloge koji su po njima dominantni prilikom odabira ponašanja određenog zastupnika. U drugom dijelu rada obraditi će se osmi saziv Europskog parlamenta koji je trajao od 2014. do 2019. godine. Prikazati će se opće statistike i trendovi koji su bili prisutni u sazivu, a koji su ključni za ponašanje zastupnika u Europskom parlamentu. Nadalje, analizirati će se političke grupacije i lojalnost njihovih zastupnika te na temelju toga pokušati primijeniti neke od teorija izloženih u prvom dijelu. Na samom kraju rada, naglasak će se posebno staviti na rad zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu koji dolaze iz Hrvatske te dati kratki pregled njihovog rada u prošlom sazivu. Probati će se ustvrditi ponašaju li se oni kao europski ili kao nacionalni političari, a osim toga prikazati će se glasovanje oko jednog specifičnog legislativnog akta koji je bio tema brojnih rasprava i oko kojeg je došlo do velikog razilaženja u mišljenju i stajalištu unutar brojnih političkih grupacija. Kroz izražavanje mišljenja hrvatskih zastupnika i zastupnica u novinskim člancima, pokušati će se identificirati motive, odnosno čimbenike koji su ih naveli da zauzmu konkretan stav prilikom glasovanja. U zaključcima će se osvrnuti na glavne nalaze i dati moguće naznake za prostor za buduća istraživanja u ovom području.

Smatram kako je potencijalni znanstveni doprinos ovog rada, prije svega, u tome što prvi put na hrvatskom jeziku daje sistematičan pregled dosadašnje akademske literature o ponašanju zastupnika u Europskom parlamentu. Dosadašnji radovi temeljito su ulazili u samu srž problema, no nedostaje pregledni rad koji bi obuhvatio sve teorije u ovom području. Nadalje, bitno je vidjeti jesu li još uvijek primjenjive izložene teorije na prošlom sazivu ili pak postoje neka razilaženja što bi dovelo do novih trendova u zastupničkom ponašanju. Naposljetku, zanimljivo je promatrati posebno zastupnike i zastupnice koji dolaze iz Hrvatske budući da je Hrvatska najmlađa članica pa postoji određena mogućnost da se ne uklapa u dosadašnje teorije.

EVOLUCIJA OVLASTI EUROPSKOG PARLAMENTA

Ovlasti Europskog parlamenta na početku su bile vrlo ograničene i gotovo savjetodavne naravi. Prvo značajnije proširenje ovlasti počinje 70-ih godina sa nekoliko reformi od kojih je najznačajnije uvođenje izravnih izbora za zastupnik u Europski parlament 1979. godine. Daljnje proširenje ovlasti postignuto je Jedinostvenim europskim aktom koji je ojačao ulogu Europskog parlamenta po pitanju zakonodavnih ovlasti od kojih je najbitnije uvođenje postupka suradnje. Osim toga, Aktom je odlučeno da ugovori o pristupanju i pridruživanju trebaju dobiti suglasnost od samog Parlamenta. Ugovorom iz Maastrichta postupak suradnje je proširen na nova područja, a u određena zakonodavna područja uveden je postupak suodlučivanja. Neki smatraju da se ovim novinama Europski parlament počeo transformirati u su-zakonodavca. Naime postupak suodlučivanja predviđa osnivanje odbora za mirenje u slučajevima kada Vijeće ne prihvati amandmane Parlamenta u drugom čitanju te mogućnost da Parlament odbije stajališta Vijeća čime mu je dana mogućnost veta. Osim spomenutih ovlasti, odlučeno je i da za sastav nove Europske komisije je potrebno odobrenje od strane Europskog parlamenta (europarl.europa.eu, 2020; Hix i Hoyland, 2013: 172-173).

Sljedeći bitan ugovor je Ugovor iz Amsterdama iz 1999. godine. Njime je postupak suodlučivanja proširen na gotovo sva zakonodavna područja čime se Europski parlament po zakonodavnim ovlastima izjednačuje sa Vijećem. Time je otvoren prostor da se legislativni prijedlozi usvoje već u prvom čitanju što je kasnije postala i praksa. Osim spomenutih ovlasti, proširena je i ovlast nadzora izvršne vlasti te je za imenovanje predsjednika Europske komisije potrebno odobrenje Europskog parlamenta. Ugovorom iz Nice dodatno se proširuje primjena postupka suodlučivanja, a propiruju se i nadzorne ovlasti Parlamenta. Ugovorom iz Lisabona

iz 2009. godine postupak suodlučivanja je uspostavljen kao redovni zakonodavni postupak koji se koristi za gotovo sva zakonodavna područja (europarl.europa.eu, 2020; Hix i Hoyland, 2013: 172-173).

ULOGA I OBLICI PARTICIPACIJE ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU

Europski parlament trenutno broji 705 zastupnika koji dolaze iz 27 država članica. Oni su birani na neposrednim općim izborima, a mandat im traje pet godina. Svaka država članica ima slobodu odlučivanja o obliku izbora koje će provesti. Jedina stavka koja je nužna i identična svim državama je da to mora biti neki oblik razmjernog predstavništva. Koliko će zastupnika imati koja država ovisi o broju stanovnika. Iako su zastupnici izabrani u državama, u Europskom parlamentu ne djeluju u skupinama ovisno o nacionalnosti već u skupinama prema svojoj političkoj pripadnosti. Te skupine nazivaju se klubovi zastupnika ili pak europske političke grupacije. Klub zastupnika mogu osnivati najmanje 25 zastupnika iz najmanje četvrtine država članica. U trenutnom, devetom sazivu postoji osam klubova zastupnika, a neki zastupnici odlučuju biti nezavisni, odnosno ne pridružiti se niti jednom od klubova zastupnika (Europarl.europa.eu, 2020).

Važno političko tijelo u Europskom parlamentu jesu odbori. Trenutno je 20 parlamentarnih odbora koji broje između 25 i 81 zastupnika te isto toliko zamjenika, a za njihove nominacije zadužene su političke grupacije. Odborom predsjednika predsjednik kojega biraju punopravni članovi iz svojih redova. Zadaće odbora jesu sastavljanje i izmjenjivanje zakonodavnih prijedloga i izvješća. Osim stalnih parlamentarnih odbora mogu se osnovati i privremeni odbori za rješavanje određenih specifičnih pitanja te istražni odbori u slučaju kršenja zakonodavstva (europarl.europa.eu, 2020). Kada govorimo o odborima treba istaknuti bitnu ulogu izvjestitelja. Naime svaki zakonodavni prijedlog je dodijeljen jednom članu odbora koji postaje izvjestitelj koji je je dalje dužan napraviti izvješće o tom prijedlogu. Izvješće sadržava sve predložene amandmane o kojima se glasalo u odborima i na plenarnoj sjednici. Ukoliko Parlament kao takav prihvati izvješće ono postaje službeno stajalište Europskog parlamenta koje se predstavlja Vijeću. Uloga izvjestitelja bitna je i u pregovoru između Parlamenta, Vijeća i Komisije o tom prijedlogu (Costello i Thomson, 2006: 1-2).

Prije nego što se krenu izlagati teorije ponašanja zastupnika i zastupnica, treba prikazati njihove moguće oblike participacije u Europskom parlamentu. Postoji percepcija o zastupnicima prema kojoj su oni visoko plaćeni političari koji slabo rade, čak se ni ne pojavljuju na plenarnim sjednicama. Međutim, prilikom takvih tvrdnji treba imati na umu kako se plenarne sjednice održavaju samo nekoliko dana mjesečno. Posao zastupnika i zastupnica obuhvaća širok spektar aktivnosti, od zasjedanja odbora u Bruxellesu, stranačkih sastanaka i sastanaka grupacija, rasprava i glasovanja o određenim legislativnim prijedlozima, pa sve do aktivnosti koje su vezane za njihove matične države. S obzirom na velik opseg posla, zastupnici biraju hoće li sudjelovati na plenarnoj sjednici ili pak im je možda bitnije da u to vrijeme budu na nekom drugom sastanku, pripremaju izlaganje i slično. Ali kada je riječ o izrazito bitnom glasovanju, većina zastupnika ipak odlučuje sudjelovati u istom. Kako su kroz povijest rasle ovlasti Parlamenta, proporcionalno je rasla i participacija prilikom glasovanja. Također, pretpostavlja se i da će zastupnici prije pristupiti glasovanju kada je za pretpostaviti da će njihova grupacija dobiti glasovanje (Hix i dr., 2007: 72-73).

TEORIJSKI OKVIR ZA ISTRAŽIVANJE PONAŠANJA ZASTUPNIKA U EUROPSKOM PARLAMENTU

Moglo bi se reći kako istraživanja ponašanja zastupnika u Europskom parlamentu nemaju iznimno dugu povijest. Kako postupno rastu ovlasti Europske unije, a posebice Europskog parlamenta, tako raste i zanimanje istraživača za ovo područje. Pomak je zasigurno 1979. godina otkada se počinju provoditi izravni izbori za Europski parlament te se otada na ovaj fenomen počinje gledati i kroz prizmu političkog predstavništva. Značajan rast istraživanja u ovom području javlja se nakon 90-ih godina što je posljedica novih ugovora te značajnog proširenja ovlasti Europskog parlamenta, ponajviše njegovih zakonodavnih ovlasti. Sami zastupnici sada imaju puno veće ovlasti čime igraju i veću ulogu u političkim procesima Europske unije (Ringe, 2009: 14). Ovo područje zanimljivo je i iz razloga što se kod zastupnika javljaju dvije vrste interesa: nacionalni i europski. Kada određeni zastupnik odlučuje kako će glasati, mora se voditi dvama načelima. Prvi je nacionalna politička stranka koja ga je u prvom redu i kandidirala za ovaj položaj i koja ga potencijalno može kandidirati i na sljedećim izborima za Europski parlament. S druge strane, treba voditi brigu i o političkoj grupaciji kojoj pripada budući da je ona zadužena za alokaciju sredstava i resursa, alokaciju po odborima i slično (Hix, 2002: 688).

Prevladavajući čimbenici koji utječu na glasačko ponašanje zastupnika

Neizostavan autor u ovom području zasigurno je Simon Hix koji kroz svojih nekoliko radova iscrpno obrađuje ponašanje zastupnika u Europskom parlamentu te analizira čimbenike koji utječu na glasačko ponašanje istih. Prepoznaje dvije vrste interesa, nacionalni i europski koji se javljaju kod zastupnika te na temelju toga navodi i tri čimbenika koja mogu utjecati na ponašanje: osobna ideološka uvjerenja, disciplina europske političke grupacije te disciplina nacionalne političke stranke. Kada govorimo o osobnim ideološkim uvjerenjima, u slučajevima kada je idealna ideološka pozicija zastupnika blizu prosječne pozicije same grupacije, zastupnik će većinom glasovati kao i grupacija. Drugim riječima, zastupnik koji ima stajališta gotovo identična kao i grupacija, vrlo vjerojatno će glasovati kao i grupacija. U onim situacijama kada to nije slučaj, vjerojatnije je da će zastupnik glasovati drugačije nego grupacija, odnosno u skladu s vlastitim ideološkim uvjerenjima. Ovdje treba napomenuti kako u Europskom parlamentu mnogo grupacija pa je teško za očekivati da će neki zastupnik biti vrlo udaljen od prosječnog stajališta grupacije budući da može odabrati neku drugu koja mu je ideološki bliža (Hix, 2002: 688-690).

Drugi čimbenik utjecaja je disciplina političke grupacije u Europskom parlamentu. Za pretpostaviti je da ako su grupacije snažne organizacije unutar Parlamenta, onda mogu i nametnuti sankcije za one zastupnike koji odstupaju od linije glasovanja same grupacije kojoj pripadaju. Grupacijama pripada i možda jedna od najbitnijih funkcija, a to je alokacija svojih članova u odbore Europskog parlamenta te odabir predsjednika određenih odbora. Stoga bi se moglo reći kako one veće grupacije imaju više moći jer kontroliraju više odbora, a samim time mogu nametnuti i veće sankcije nego grupacije koje imaju manji broj članova (Hix, 2002: 690). Osim toga, politička grupacija može nagraditi vjerne zastupnike tako što im osigura veću vidljivost i utjecaj kako unutar vlastite politike grupacije, tako i u samom Europskom parlamentu. To može raditi tako što će dati zastupniku podršku za njegove inicijative, amandmane, ključne pozicije u grupaciji te kroz mjesta izvjestitelja (Fratescu, 2015: 107). Uloga političke grupacije vidljiva je i kod imenovanja izvjestitelja u Europskom parlamentu (Finke, 2014: 210). Iako veličina pa i imena političkih grupacija u Europskom parlamentu variraju od mandata do mandata, moguće je izdvojiti šest takozvanih stranačkih obitelji koje su relativno konzistentne u dosadašnjim izborima. Prva su socijaldemokrati koji su jedna od najkonzistentnijih grupacija dosad. Sljedeća obitelj je desni centar koji se ponekad zna razlomiti i na demokršćane, nacionaliste i konzervativce. Nadalje, liberali su većinom treća po jačini

grupacija u Europskom parlamentu. Osim njih tu je još i radikalna ljeвица, zeleni te ekstremna desnica (Hix i dr., 2007: 25-26).

Zadnji čimbenik utjecaja koji Hix spominje je disciplina nacionalne političke stranke koja je zadužena za nominaciju kandidata za Europski parlament. Većina nacionalnih stranaka održavaju i sastanke delegacija nacionalnih političkih stranaka gdje određuju stranačko stajalište. Kao što je već bilo spomenuto, stajalište delegacije se u nekim slučajevima razlikuje od stajališta političke grupacije pa je često slučaj da nacionalne delegacije daju svojim zastupnicima naputke kako glasovati i koju poziciju zauzeti. Isto tako, neke nacionalne političke stranke su utjecajnije te imaju veću ulogu u određivanju *policy* stajališta određene grupacije. Razlog zbog koje su utjecajnije je njihova veličina i činjenice kako se vodstva grupacije često sastoje od vođa većih nacionalnih delegacija. Zato je za očekivati kako će biti manje konflikata između europskih i nacionalnih interesa kod onih zastupnika koji dolaze iz većih delegacija ili onih delegacija koje su sastavni dio vodstva grupacije (Hix, 2002: 690-691).

Koncept kohezivnosti u radu europskih političkih grupacija

Što je zapravo disciplina i kohezivnost stranaka najbolje opisuje i objašnjava Nils Ringe. Naime, dva su modela putem kojih stranka može ostvariti visoku kohezivnost. U prvom slučaju dva zastupnika ili dva člana određene stranke imaju različita stajališta. Međutim kroz određene mehanizme stranačke stege i discipline oni oblikuju zajedničko stajalište te je rezultat toga spomenuta kohezivnost unutar političke stranke ili u slučaju Europskog parlamenta političkih grupacija. U drugom slučaju zastupnici zauzimaju ista stajališta te je samim time stranka kohezivna bez potrebe korištenja bilo kakvih mehanizama stranačke discipline (Ringe, 2009: 29-30). Hix je zajedno sa Nouryjem i Rolandom u svojem istraživanju koje je obuhvatilo prvih pet saziva Europskog parlamenta otkrio kako je stranačka kohezija rasla kako su rasle i ovlasti Europskog parlamenta. S time da kada je politička grupacija sačinjena od mnoštvo manjih stranaka to je teže postići više razine kohezivnosti. Za autore su ovi uvidi iznenađujući budući da su pretpostavili kako bi kohezija trebala biti manja budući da političke grupacije nemaju snažne instrumente i mehanizme kojima bi vršili pritisak na zastupnike i zastupnice (Hix i dr., 2007: 5).

Osim toga, potvrdili su i to da što je neka politička grupacija veća po broju zastupnika to će i unutar nje postojati veće razine kohezije. Stoga vrijedi očekivati kako će EPP i S&D, tradicionalno najveće političke grupacije u Europskom parlamentu, bilježiti i najveću

kohezivnost. S druge strane, ono što negativno utječe na razinu kohezije je fragmentacija unutar političke grupacije s obzirom na državu iz koje zastupnici dolaze. Njihovo istraživanje pokazalo je da 10 postotnim rastom nacionalne fragmentacije određene grupacije rezultira smanjenjem kohezije unutar te grupacije za 1.9 posto. Isto tako, pokazalo se da ideološki faktor nema značajan utjecaj na koheziju. Čak i kada neka politička grupacija postane ideološki heterogenija, to ne smanjuje razinu kohezije unutar nje. Zadnji faktor koji se pokazao da utječe na koheziju je činjenica dolazi li zastupnik iz stranke koja je dio vlade u državi članici. Veza je pozitivna, odnosno što ima više zastupnika koji su dolaze iz stranaka koje su dio vladajuće većine to je i veća razina kohezije (Hix i dr., 2007: 100-103).

Vodstvu političkih grupacija u Europskom parlamentu cilj je postići što veću razinu kohezije unutar svojih grupacija zbog nekoliko razloga. Prije svega, ukoliko žele djelovati organizirano i ostvariti obećane politike mora postojati kohezija kada dođe do glasovanja u Europskom parlamentu. Ukoliko stranka, odnosno u ovom slučaju grupacija, ne može okupiti svoje članove onda će isto tako biti neuspješna prilikom oblikovanja politika, a posljedično i padom popularnosti. Isto tako, za političke grupacije u Parlamentu je važno da prilikom glasovanja imaju veći utjecaj na zastupnike nego što to imaju nacionalne političke stranke zato što upravo oni onda mogu preuzeti zasluge za oblikovanje interesa i politika unutar Europske unije. Nadalje, ukoliko je njihov utjecaj manji od utjecaja političkih stranaka, može se dovesti u pitanje sama učinkovitost europskih političkih grupacija. Smatra se kako postoji određeni konsenzus među zastupnicima da formiraju grupacije i djeluju kohezivno. Međutim, treba spomenuti kako vodstvo grupacija ima slabije mehanizme kojima može osigurati koheziju nego što to ima vodstvo nacionalnih političkih stranaka. Tu ima veliku ulogu i prvi faktor utjecaja – osobna ideološka uvjerenja. Naime, kao što je već bilo spomenuto što su zastupnici ideološki bliži jedni drugima to će i prije zauzeti iste stavove. To je jedan od razloga visoke razine kohezije unutar političke grupacije (Hix i dr.: 2007: 88-91).

Europski i nacionalni poticaji te utjecaj javnog mnijenja kod glasovanja zastupnika

Prethodno je spomenuto da se zastupnici vode dvama načelima, europskim i nacionalnim. Drugim riječima, iznad sebe imaju dvije instance kojima su odgovorni, a to su politička grupacija u Europskom parlamentu i politička stranka u matičnoj državi. Sukladno tome, za pretpostaviti je da će i te dvije instance imati najveću ulogu kod glasovanja. Hix, Noury i Roland bave se upravo tim problemom primijenjenim na prva pet saziva. Promatrali su povijest glasovanja te kako su glasovali zastupnici, odnosno jesu li glasali kao politička grupacija i

politička stranka ili pak protiv njih. Kada zastupnik glasa identično kao i većina političke stranke ili grupacije smatra se da je glasao kao i stranka ili grupacija, a u suprotnim slučajevima smatra se da je glasao protiv njih. Rezultati njihova istraživanja govore kako u gotovo 90 posto slučajeva su zastupnici glasovali identično kao i njihova stranka te grupacija kojoj pripadaju. Nadalje, zastupnici glasuju protiv naptaka političke stranke u 5 posto slučajeva, a protiv političke grupacije u 9 posto slučajeva. Broj slučajeva, odnosno glasovanja gdje postoji konsenzus između nacionalne političke stranke i europske grupacije izrazito je visok, ali pri onim glasovima gdje su njihova stajališta suprotstavljena vjerojatnije je da će se zastupnici prikloniti nacionalnim strankama (Hix i dr., 2007: 135-139).

Nadalje, što je zastupnik udaljeniji od političke stranke i od europske grupacije to će i u većem broju slučajeva odstupati od njih prilikom glasovanja. Ovdje se pod pojmom udaljenost podrazumijeva razlikovanje od stranke i grupacije na ideološkoj skali lijevo – desno te na skali europske integracije. Što je veća udaljenost zastupnika i političke stranke kojoj pripada na dimenziji europskih integracija to je i manja vjerojatnost da će glasovati različito nego njegova grupacija. Iz toga se zaključuje da što je određeni zastupnik više pro europski orijentiran to će i vjerojatnije podržati politike političke grupacije u Europskom parlamentu. Pokazalo se i da u slučajevima kada politička stranka drži vodstvo europske grupacije zastupnici rjeđe glasuju protiv grupacije. Kada je riječ o sklonosti zastupnika da glasuju protiv nacionalne političke stranke, značajnim se pokazao vremenski period proveden u Europskom parlamentu. Što je zastupnik duže u Europskom parlamentu postati će samostalniji i nezavisniji te će češće glasati protiv političke stranke (Hix i dr., 2007: 139-143).

Gotovo svi autori koji kasnije proučavaju ovu temu pozivaju se na Hixa, a njegove teorije polazište su u njihovim radovima. Primjerice, Meijers i van der Veer (2019) testiraju ove faktore na problemu demokratskog nazadovanja na novijim primjerima Mađarske i Poljske. Cencig i Sabani (2017) promatraju samo jedan faktor, disciplinu nacionalne političke stranke, kojeg testiraju na primjeru donošenja paketa ekonomskih reformi. Raos (2018) polazi od teorije političkog predstavništva te se u svom radu bavi samo zastupnicima u Europskom parlamentu koji dolaze iz Hrvatske i to samo u određenom vremenskom periodu, a to je osmi saziv Europskog parlamenta. Druga, manje brojnija skupina autora vidi ponašanje zastupnika u Europskom parlamentu kao rezultat vlastitog odabira puta karijere koji žele nastaviti. Svaki zastupnik može odabrati ili da nastavi karijeru u Europskom parlamentu ili da se vrati na neki od viših položaja u državi iz koje dolazi. I Stephen (2009) i William (2015) dijele mišljenje da

ukoliko određeni zastupnik želi nastaviti karijeru u Europskom parlamentu, on će pratiti upute političke grupacije zbog već navedenih nagrada koje mu grupacija može pružiti. S druge strane, zastupnici kojima je primarni cilj vraćanje u nacionalnu politiku biti će bitnije zadovoljiti želje nacionalne političke stranke i svog biračkog tijela. U nastavku ovog poglavlja detaljnije će se prikazati svaka od navedenih teorija.

Finke se bavi samo trećim faktorom, odnosno proučava ulogu koju ima nadzor, odnosno stega nacionalne političke stranke kod glasovanja zastupnika. Istraživanje na primjeru zastupnika iz Njemačke i Češke pokazalo je da nadzor povećava vjerojatnost da će doći do razlike u glasovanju u odnosu na političku grupaciju. Ukoliko zastupnici dolaze iz redova vladajućih stranaka još je veća vjerojatnost da će se razići od stajalište europske grupacije kojoj pripadaju. Ovo pokazuje kako nacionalna politička stranka ne treba prestati brinuti o svojim zastupnicima u Bruxellesu budući da ona i preko njih može povećati svoj doseg i svoju ulogu (Finke, 2014: 225-228).

Postoji još jedan faktor koji može utjecati na promjenu u ponašanju zastupnika u Parlamentu, odnosno utjecati na njih prilikom glasovanja. To je javno mnijenje, a Lo je testirao ovaj faktor na slučaju referenduma o Ugovoru iz Nice u Irskoj koji je bio proveden 2001. godine. Prvi referendum rezultirao je odbacivanjem Ugovora, dok je na drugom referendumu došlo do pozitivnog ishoda. Njegova polazišna teza je da je referendum rezultirao novim informacijama o preferencijama birača o ugovoru iz Nice te su zastupnici sukladno tome promijenili stajališta. Promjena njihovih stajališta dogodila se na već prethodno spomenutoj ideološkoj dimenziji lijevo – desno. Rezultati njegova istraživanja pokazala su da 13 od 15 zastupnika, koliko ih je tada imala Irska u Europskom parlamentu, glasovali konzervativnije nakon prvog pokušaja referenduma. Nakon drugog pokušaja i prihvaćanja Ugovora, djelomično se stajališta zastupnika vraćaju na stanje prije prvog referenduma (Lo, 2013: 439-454).

Razlike u obrascima glasačkog ponašanja zastupnika između političkih grupacija

Razlike u glasovanju vidljive su i između svake od političkih grupacija u Europskom parlamentu. S vremenom, političke grupacije postaju sve organiziranije i koherentnije prilikom glasovanja. Primjerice, neki stručnjaci pribojavali su se kako će 2004. godine kada je 10 novih država ušlo u Europsku uniju stvoriti kaos u zakonodavnom procesu, ali i unutar samih grupacija (Frantescu, 2015). Te godine broj zastupnika povećao se sa 626 na 732, a broj nacionalnih političkih stranaka sa 122 na 175. Proširenjem te godine Europski parlament postao

je još više heterogen pa je bilo za pretpostaviti kako će novi zastupnici u Europskom parlamentu ponašati se drugačije od onih starijih što će dovesti do smanjenja kohezije unutar samih političkih stranaka (Hix i Noury, 2009: 160). Međutim, danas je vidljivo kako to ipak nije bio slučaj. Tu se zapravo pokazalo kolika je važnost zajedničkih vrijednosti svake od političkih grupacija i uloga koju grupacije imaju u dijalozima i stvaranju konsenzusa u određenim pitanjima (Frantescu, 2015: 102-104). Jedna od promjena koja se dogodila proširenjem je činjenica kako novi zastupnici koji dolaze iz država Srednje i Istočne Europe glasaju u skladu sa stavom nacionalne političke stranke češće nego što to čine zastupnici iz onih 15 država koje su činile Europsku uniju prije proširenja (Hix i Noury, 2009: 172).

Do razlika u glasovanju unutar određene političke grupacije dolazi ovisno o prioritetima i vrijednostima svakog zastupnika i svake grupacije. Primjerice, zastupnici iz redova EPP-a imaju zajedničko stajalište kada je riječ o ekonomskim politikama, proračunu, međunarodnoj trgovini, unutarnjem tržištu pa čak i poljoprivredi. Pučani se generalno slažu da kada na dnevni red dođu etička pitanja, zastupnici glasaju po svojoj volji. To su većinom pitanja vezana uz pobačaj, LGBT zajednicu i ravnopravnost spolova. S lijeve strane političkog spektra vidljiv je ponešto drugačiji obrazac. U S&D-u se većinom slažu oko pitanja građanskih sloboda, socijalnih pitanja. S druge strane, razilaze se češće kada je riječ o ekonomskim politikama i trgovini. Pitanja vezano uz religiju igraju puno manju ulogu toj grupaciji, kao i ljevici općenito. Za grupacije je izrazito bitno kako će zastupnici glasovati zato jer žele da ih javnost percipira kao ujedinjene (Frantescu, 2015: 104-106).

Utjecaj ekonomske situacije u matičnim državama zastupnika na njihovo glasovanje

Stavovi i mišljenja zastupnika u Europskom parlamentu razlikuju se i kada je riječ o ekonomskim politikama, a posebice ekonomskim reformama. Pri tome se ne smije izostaviti i utjecaj države članice iz koje pojedini zastupnici dolaze. Ekonomska pitanja od iznimne su važnosti budući da su posljedice prošle ekonomske i financijske krize vidljive još i danas. Osim toga, ekonomska i fiskalna pitanja važna su zbog toga što se fiskalna politika smatra jednim od temelja suvereniteta država članica. Zbog toga se smatra da će prilikom glasovanja u Europskom parlamentu država iz koje određen zastupnik dolazi imati znatno veću ulogu pri njegovom glasovanju nego kada je riječ o drugim područjima i politikama. Isto tako, Cencig i Sabani smatraju kako na zastupnike u Europskom parlamentu prilikom glasovanja o ovim pitanjima jednako utječe država iz koje dolaze isto kao i politička grupacija u koju pripadaju (Cencig i dr., 2017: 967-969).

Cencig i Sabani mišljenja su da će zastupnici u Europskom parlamentu koji dolaze iz država Eurozone u većoj mjeri podržavati predložene ekonomske reforme. Isto tako, smatraju kako zastupnici porijeklom iz PIIGS država će manje biti spremni prihvatiti te iste reforme, ponajprije zato što su suočeni s financijski problemima, a posljedično i skeptični prema novim ekonomskim reformama. Provedeno istraživanje potvrdilo je teoriju iz dosadašnje literature, a to je da pri glasovanju najveću ulogu ima politička grupacija kojoj zastupnik pripada. Potvrđeno je i kako su zaista zastupnici iz Eurozone skloniji prihvaćanju predloženih mjera. Suprotno mišljenju Cencig i Sabanija, zastupnici u Europskom parlamentu koji dolaze iz Portugala, Irske, Italije, Grčke i Španjolske, odnosno iz PIIGS država, također su skloniji prihvaćanju tih istih mjera. Prethodno implicira kako je veća vjerojatnost da će zastupnici iz krizom pogođenih zemalja prihvatiti ekonomske reforme. Moguće objašnjenje ovakvih rezultata može biti podatak kako su sve države koje ubrajamo u PIIGS zapravo sve članice Eurozone (Cencig i dr., 2017: 976-982).

Znatan utjecaj na odluku kako će glasovati zastupnik ima ekonomska situacija u državi članici iz koje je izabran. Istraživanje je potvrdilo vezu između BDP-a i stope nezaposlenosti i glasovanja zastupnika o predloženim reformama. Zastupnik u Europskom parlamentu koji je suočen sa pogoršavanjem ekonomske situacije u vlastitoj državi manje će podržavati ekonomske reforme koje se odnose na jačanje zajedničke fiskalne politike. Više je orijentiran na anticipiranje budućih troškova po ekonomiju vlastite države. Isto tako, što je veći udio javnog duga u BDP-u to će manje skloniji biti zastupnik da podrži predložene ekonomske mjere. Što se tiče stopa nezaposlenosti, potvrđeno je kako rastom stope nezaposlenosti značajno pada voljnost zastupnika da glasa za ekonomsku reformu. Identična stvar vidljiva je i sa bruto domaćim proizvodom. Kako on raste i kako su ekonomski uvjeti sve bolji i bolji, tako su i zastupnici u Europskom parlamentu sve spremniji da podrže predložene zakone o fiskalnoj politici (Cencig i dr., 2017: 982-983).

Nagrađivanje lojalnosti kroz alokaciju zastupnika u odborima Europskog parlamenta

Kada govorimo o alokaciji zastupnika po odborima kao oblik kažnjavanja ili nagrađivanja lojalnosti, za pretpostaviti je kako nisu svi odbori Europskog parlamenta jednako poželjni među zastupnicima. Neki odbori su ključni u zakonodavnom procesu dok su neki gotovo pa savjetodavne naravi. Primjerice, odbor za vanjske poslove poželjniji je nego odbor za kulturu ili transport. Odbori su ključni u zakonodavnom procesu iz razloga što prije rasprave na

plenarnoj sjednici legislativni akti dolaze u odbore na raspravu. Na europskoj razini odbori imaju puno veću ulogu nego što je to slučaj sa odborima u nacionalnim parlamentima (Ringe, 2009: 20). Ovim problemom bavila se Gail McElroy koja je testirala ovu teoriju u stvarnosti. Povezuje transfere između različitih odbora i zastupnika sa njihovom lojalnošću, odnosno ne lojalnošću prema vlastitoj političkoj grupaciji. Budući da ne postoji službena hijerarhija koja rangira odbore po poželjnosti ili vrijednosti, grupira odbore u tri skupine : ekskluzivni, poluekskluzivni i neekskluzivni. U slučajevima kada zastupnik prelazi iz primjerice ekskluzivnog u neekskluzivni zaključuje kako se radi o degradaciji. Suprotno, ako prelazi u ekskluzivnije odbore onda je riječ o unaprjeđenju. Smatra kako bi na ovaj način mogla ispitati vezu između lojalnosti i degradacije u manje poželjne odbore. Rezultati njenog istraživanja bili su u skladu sa očekivanjima. Pokazalo se kako je veza između lojalnosti i degradacije u odborima značajna. Što je razina lojalnosti prema političkoj grupaciji nekog zastupnika manja, to je veća vjerojatnost da će on biti degradiran u manje poželjniji odbor (McElroy, 2008: 358-364).

Utjecaj budućih karijernih opcija zastupnika na njihovo glasačko ponašanje

Isto tako, na ponašanje zastupnika utječe i put karijere koji odabere. Uobičajeno, zastupnici ili nastave karijeru u Europskom parlamentu ili se vrate na neki viši položaj u državi iz koje dolaze (Stephen i dr., 2009). William daje tri modela kroz koje zastupnici mogu razvijati svoju karijeru. Prvi je da nakon bogate karijere u domaćoj politici, zastupnik bude kandidiran za Europski parlament kao svojevrsna nagrada pred umirovljenje. Drugi model pretpostavlja kako je Europski parlament samo arena u kojoj zastupnik gradi svoju reputaciju kako bi se vratio i natjecao u nacionalnoj politici. I naposljetku, treći model vidi Europski parlament kao jedini interes zastupnika (William, 2015: 5-6). Pretpostavlja se da oni koji žele nastaviti karijeru u domaćoj politici će se vjerojatnije razlikovati u stajalištima s vodstvom političke grupacije od onih koji žele ostati u Europskom parlamentu. Oni koji žele nastaviti karijeru u Parlamentu nastajat će ponašati u skladu sa željama vodstva u svrhu promocije u neki od poželjnijih odbora ili pak možda na neke vodeće pozicije u odborima. S druge strane, oni koji ne žele nastaviti karijeru u Europskom parlamentu će imati manje razloga da usuglašavaju stajališta sa vodstvom. Oni će se također i protiviti onim prijedlozima koji žele proširiti djelokrug i nadležnosti neke od institucija Europske unije. Nastojati će se ponašati u skladu sa stajalištem nacionalne stranke što će često dovesti do toga da će glasati suprotno vodstvu političke grupacije kojoj pripadaju. Zastupnici koji žele ostati pokušavati će povećavati svoj utjecaj i

uzdizati se hijerarhijskoj ljestvici u Europskom parlamentu, dok će zastupnici koji se žele vratiti nastojati dobiti potporu nacionalne stranke i svojih birača (Stephen i dr., 2009: 1015- 1020).

Zastupnici pažljivo razmatraju koje oblike ponašanja imaju na raspolaganju. Primjerice, ako neki zastupnik smatra kako ima malo mogućnosti i prilika da svoju karijeru nastavi u Bruxellesu, on će se vjerojatnije okrenuti domaćoj politici. Isto vrijedi i u suprotnom slučaju. Neki autori smatraju kako godine imaju ulogu kod odabira zastupnika o svojoj karijeri. Naime, mlađim zastupnicima na raspolaganju su oba odabira i oba su im široko otvorena. Ne moraju se strogo pridržavati naputaka vodstva grupacija u strahu da će biti kažnjeni jer još uvijek imaju široko otvorenu mogućnost da se vrate u nacionalnu politiku. S druge strane, za starije zastupnike smatra se kako je vjerojatnije da neće nastaviti karijeru u domaćoj politici. Za one starije zastupnike nije više toliko važno zadovoljiti vodstvo grupacije te se oni često vode vlastitom ideologijom prilikom glasovanja. Sljedeći faktor koji istraživači smatraju relevantnim je spol i to na način da je vjerojatnije da će žene odabrati nastaviti karijeru u Europskom parlamentu (Stephen i dr., 2009: 1020-1023).

Važnost nacionalnih izbornih sustava i veličine nacionalnih političkih stranaka

Isto tako, kao faktor utjecaja treba spomenuti i veličinu nacionalne političke stranke. Kod većih stranaka manja je vjerojatnost da će se zastupnici vratiti iz Europskog parlamenta budući da kod takvih stranaka je vrlo jaka unutarstranačka borba i kandidati za te položaje već imaju građen utjecaj i prestiž kod domaćih birača. S druge strane, male stranke nemaju toliko snažne prilike u domaćoj politici pa se često čini kako su njihovi zastupnici najiskusniji iz te stranke pa će i lakše doći do viših položaja u stranci u slučaju da se odluče nastaviti taj put karijere. Ukoliko nacionalna politička stranka iz koje dolazi zastupnik sudjeluje u vlasti i zastupnik želi nastaviti karijeru u domaćoj politici, on će podržavati inicijative vlade koje daje kroz Vijeće te će glasovati u skladu sa stajalištima nacionalne političke stranke, ali i vlastite političke grupacije. Jedna od grupa faktora utjecaja jesu i karakteristike države članice poput izbora i izbornog sustava. Zastupnici koji se žele natjecati na izborima u državi članici u većoj će mjeri glasovati suprotno političkoj grupaciji i to najčešće na onim legislativnim prijedlozima koji žele proširiti ovlasti Unije, a posebice Europskog parlamenta. Sljedeći faktor je izborni sustav. Naime, ukoliko država članica ima razmjerni izborni sustav zastupnici će morati zadovoljiti vodstvo nacionalne političke stranke budući da ono kontrolira izborne liste. S druge strane, ako država primjenjuje većinski izborni sustav, zastupnici trebaju zadovoljiti i vodstvo političke stranke, ali i privući domaće birače da glasuju za njih. Takvi zastupnici nastojati će osigurati

što je moguće više benefita koji dolaze iz članstva u Europskoj uniji (Stephen i dr., 2009: 1023-1026). Nadalje, što je centraliziraniji postupak selekcije kandidata za nadolazeće izbore, to je i veća mogućnost da nacionalne političke stranke na neki način kazne zastupnike u Europskom parlamentu koji nisu glasovali u skladu s njihovim naputcima (Hix, 2004: 205).

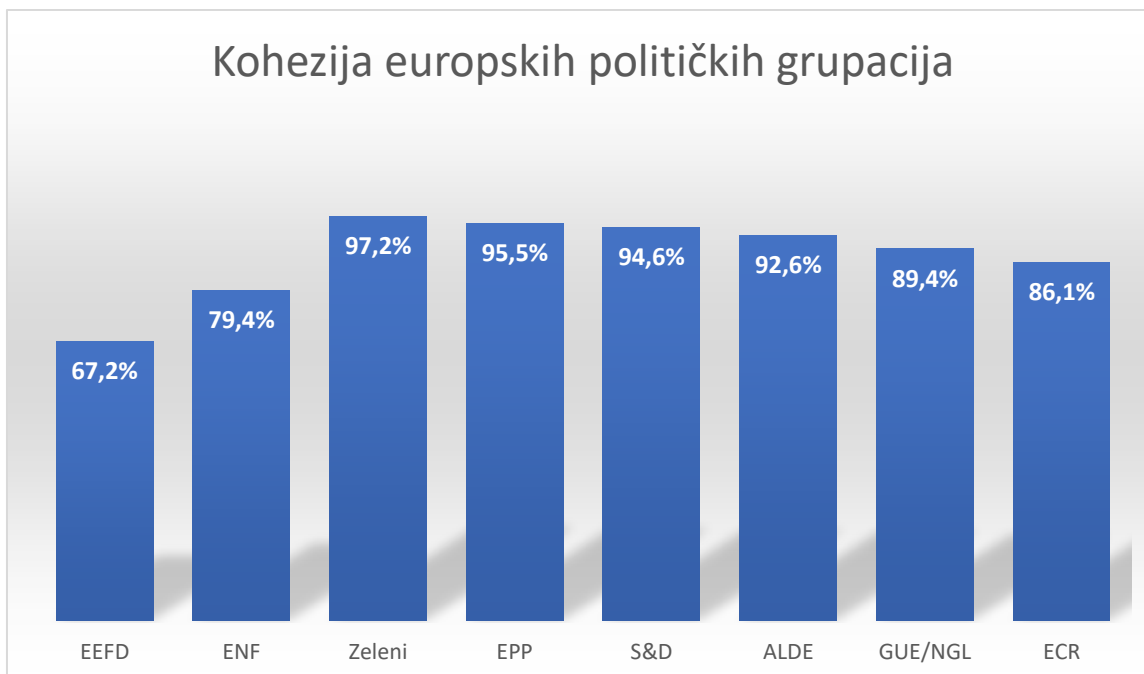
Zaključno, svi autori slažu se oko temeljne teorije glasačkog ponašanja zastupnika u Europskom parlamentu na koju zapravo i nadograđuju svoja istraživanja. To daje doprinos ovom području budući da postoje brojni autori koji se bave pojedinim aspektima teorije razvijajući početnu teoriju. Takvi pristupi obogaćuju i proširuju ovu tematiku te olakšavaju daljnje bavljenje ovim fenomenom. Također, može se reći kako su zaključci do kojih su autori došli čvrsti iz razloga što je svaka od dvije navedene skupine autora, oni koji se fokusiraju na tri faktora utjecaja i oni koji se bave odabirom smjera karijere, došla do identičnih zaključaka, ali na posebnim primjerima. Ovo je dokaz kako je teorija čvrsta i relevantna jer nije primjenjiva samo na određen broj slučajeva.

ANALIZA TRENDOVA PONAŠANJA ZASTUPNIKA U OSMOM SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA

Specifičnosti osmog saziva Europskog parlamenta i stupanj kohezivnosti europskih političkih grupacija

Nakon osmih izbora za Europski parlament, bilo je vidljivo da je došlo do malih promjena. Primjerice, oslabile su *mainstream* političke grupacije. Radikalna desnica ostvarila je uspjeh na izborima, posebice u Ujedinjenom Kraljevstvu, Francuskoj, Austriji, Danskoj i Švedskoj. Općenito, euroskeptične stranke doživljavaju sve veću popularnost. Što se tiče *mainstream* grupacija, Pučani su izgubili 53 mandata, ali i dalje su najjača stranka u Europskom parlamentu ispred socijaldemokrata i liberala koji također bilježe pad broja ostvarenih mandata. Mnogi autori ovaj trend pripisuju teškoj ekonomskoj situaciji. Kriza, mjere štednje i drugi ekonomski problemi rezultiraju nezadovoljstvom građana pa to može dovesti do slabljenja potpore etabliranim strankama, a jačanje onim populističkim i euroskeptičnim strankama. Međutim, i dalje je desni centar činio većinu u europskom Parlamentu. Tada, na početku osmog saziva, očekivalo se da će mjere štednje i smanjenja proračunskog deficita ostati glavne mjere u borbi sa ekonomskom krizom. Nadalje, pretpostavilo se kako će doći do još većeg raskoraka između političke odgovornosti na lokalnoj, nacionalnoj razini i donošenja odluka na europskoj (Krouwel i Kutiyiski, 2014: 3-6).

Osmi saziv karakterizira dogovor između tri najveće grupacije na početku saziva o tome kako će stvoriti čvrstu većinu i braniti principe integracije i jačanja same Unije. Pučani i Socijalisti su se dogovorili kako će predsjedništvo Europskog parlamenta podijeliti na način da će Socijalisti imati predsjednika prvu polovicu mandata, a Pučani drugu. Međutim, dogovor se slomio u 2016. godini kada Pitella nije htio prepustiti mjesto EPP-u smatrajući kako EPP ne može imati predsjednike u svim trima institucijama. Na kraju je predsjednik ipak došao iz redova EPP-a. Tijesno, Antonio Tajani je izabran s 351 glas za, 282 glasa protiv te uz 80 suzdržanih i to tek u četvrtoj rundi glasovanja. Nakon ovih nesuglasica, u teoriji se velika koalicija raspala, dok je u praksi i dalje vidljivo njihovo slaganje. Primjerice, u odboru za proračun i odboru za kontrolu proračuna glasovali su identično u 80% slučajeva, u odboru za kulturu i obrazovanje također 80%, u odboru za građanske slobode, pravosuđe u unutarnje poslove 70% te u odboru za okoliš, javno zdravlje i sigurnost hrane u 60% slučajeva. Što se tiče finalnih glasovanja u Europskom parlamentu, zajedničko stajalište imali su čak kod 90 posto legislativnih prijedloga. Po pitanju kohezije unutar samih političkih grupacija, Zeleni su se pokazali najkohezivniji s čak 97.2%. Slijede ih EPP, S&D i ALDE, svi sa preko 90 posto. S druge strane EFDD i ENF su se pokazali najmanje kohezivni sa 67.2, odnosno sa 79.4 posto. Kohezija svih političkih grupacija grafički je prikazana u Grafu 1 (RS review, 2020). Ovi podatci na tragu su teorije iznesene na početku ovog rada koja tvrdi da veće političke grupacije imaju i više razine kohezije unutar njih. Također, djelomično je potvrđen i obrazac koji je uočen u prvih pet saziva Europskog parlamenta, a to je tendencija da unutar liberala i zelenih postoji veća razina kohezije nego kod socijalista. Međutim, u osmom sazivu vidljivo je da Zeleni zaista imaju veću kohezivnost, međutim ALDE kao liberalna grupacija ipak ima nešto slabiju (Hix i dr., 2007: 101-103). Također, potvrdile su se Hixove teze o tome da euroskeptične stranke i grupacije imaju manje razine kohezije. U ovom slučaju to su EFDD i ENF čiji su članovi britanski UKIP i francuski Nacionalni front (journals.plos.org, 2020).

Graf 4 Kohezija europskih političkih grupacija u osmom sazivu Europskog parlamenta

Slučaj Direktive o zaštiti intelektualnog vlasništva

U osmom sazivu Europskog parlamenta bilo je nekoliko legislativnih prijedloga oko kojih se vodila velika rasprava i koji su tijesno prolazili prilikom glasovanja u Parlamentu. Jedan od tih je i Direktiva o zaštiti intelektualnog vlasništva koja je po mnogima jedan od najkontroverznijih zakonskih prijedloga Europske unije. Direktiva je nakraju izglasana s 348 glasa za, 274 glasa protiv i 36 suzdržanih. U gotovo svim državama došlo je do podjele između zastupnika, pa tako i u Hrvatskoj. Stajališta i motivi zastupnika iz Hrvatske posebno će se prikazati u posljednjem dijelu ovog rada koji se posebno fokusira na hrvatske zastupnike i zastupnice. Direktiva je prouzročila i lobističke ratove kao možda u nijednom prijedlogu dosad, a najsporniji su bili članci 11. i 13. kojima se nastoji suzbiti kršenje autorskih prava na internetskim platformama. Protivnici direktive smatraju kako bi kroz Članak 13. moglo doći do blokiranja sadržaja s nepoznatim autorskim vlasništvom te kako bi se Direktivom narušila sloboda interneta kao i dostupnosti informacija (euractiv.jutarnji.hr, 2020, RS review, 2020).

S obzirom na žestoku raspravu i usvajanje Direktive sa samo 52% suglasnih, postavlja se legitimno pitanje zbog čega su pojedini zastupnici i zastupnice odlučili podržati, odnosno ne podržati ovaj prijedlog te koja je uloga bila političkih grupacija i nacionalnih političkih stranaka u ovom glasovanju. Promatramo li ulogu političkih grupacija, vidljivo je kako je kohezija unutar njih iznenađujuće niska. Samo kod EFDD-a, Zelenih i GUE-NGL-a ona iznosi više od

70%, dok kod ENF-a iznosi svega 20, ALDE-a 34 te Socijalista 43 posto. Ako iz ovih rezultata izračunamo prosjek kohezivnosti samih grupacija, rezultati nam pokazuju kako je prosječna kohezivnost iznosila 53,5 posto. U Grafu 1 grafički je napravljena usporedba kohezivnosti političkih grupacija u osmom sazivu sa kohezijom grupacija kod ovog specifičnog glasovanja. Jasno je vidljiv pad kohezije svih europskih grupacija osim EEFD-a gdje je kohezija kod glasovanja narasla za nešto manje od tri postotna boda. Na temelju ovih rezultata dalo bi se zaključiti kako je uloga političke grupacije bila mala, te nije bila odlučujući faktor prilikom odluke zastupnika o glasovanju na plenarnoj sjednici (term8.votewatch.eu, 2020).

Graf 5 Usporedba kohezije u osmom sazivu sa kohezijom prilikom glasovanja o Direktivi o zaštiti intelektualnog vlasništva

Budući da je kod ovog prijedloga uloga političke grupacije mala, sljedeće moguće objašnjenje leži u situaciji unutar pojedine države članice. Moguće je da prevladava određeno mišljenje u državi koje tjera zastupnike iz svih dijelova političkog spektra da podrže ili odbace prijedlog jer u suprotnom bi ih čekale prevelike posljedice poput udaljavanja od biračkog tijela i definitivnog gubitka izbora. Izuzevši Cipar iz razloga što je samo jedan zastupnik pristupio glasovanju, jedino je Luksemburg pokazao stopostotnu kohezivnost sa svih šest zastupnika koji su glasovali protiv prijedloga. Visoko kotiraju još i Francuska sa 86% te Litva sa 81%. S druge strane, najmanji stupanj kohezivnosti bilježimo u Rumunjskoj gdje iznosi 18% te u Austriji i Irskoj gdje je u oba slučaja 25%. Međutim, ukoliko i u ovom slučaju izračunamo prosječnu

kohezivnost svih država članica, izuzevši Cipar zbog već spomenutog razloga, ona iznosi još manje nego što je to bio slučaj sa političkim grupacijama. Prosječna kohezivnost je gotovo 49% na temelju čega se može zaključiti kako ni situacija u državi članici nije presudan faktor kod glasovanja (term8.votewatch.eu, 2020).

Odgovor zastupnika u Europskom parlamentu na problem demokratskog nazadovanja u državama članicama EU

Meijers i van der Veer proučavaju situaciju u Mađarskoj i Poljskoj koje po nekim mišljenjima prelaze u polu autoritarne države. U radu problematiziraju odgovor zastupnika u Europskom parlamentu na problem demokratskog nazadovanja. Smatraju kako ideološka stajališta i strateški ulozi imaju značajnu ulogu u ponašanju svakog od zastupnika. Isto tako, po njihovom mišljenju Europski parlament najprikladnije mjesto za isticanje problema demokratskog nazadovanja i borbe protiv istog. To se može odvijati u dvije faze. U prvoj zastupnici stavljaju ovaj problem na dnevni red kroz zastupnička pitanja i prijedloga za rezolucije, dok u drugoj fazi oni prihvaćaju ili pak odbijaju prihvatiti rezolucije koje se bore s navedenim problemom u Mađarskoj i Poljskoj. Europska komisija aktivirala je članak 7 Ugovora o Europskoj uniji, koji može suspendirati određena prava članstva države članice, protiv Poljske, dok protiv Mađarske nije. Mogući razlog je taj što u slučaju Mađarske vladajuća stranka Fidesz pripada grupaciji Pučana i donosi im 12 zastupničkih mjesta, dok s druge strane u Poljskoj iza PiS-a ne stoji tako velika grupacija (Meijers i dr., 2019: 838-840).

Ono na čemu Meijers i van der Veer temelje svoje istraživanje je shvaćanje koju ulogu stranačka politika i ideološka heterogenost između zastupnika ima na njihove odgovore na problem demokratskog nazadovanja. Pri tome proučavaju dvije parlamentarne faze: samo donošenje problema na dnevni red i uzimanje pozicije prilikom glasovanja. U svome radu uvode GAL – TAN dimenziju pri čemu u TAN spadaju tradicionalne, autoritarne stranke i zakonodavci dok u GAL spadaju zelene, alternativne i liberalne stranke. Mišljenja su da zastupnici koji su bliži TAN dimenziji u većoj mjeri podupiru iliberalne reforme koje možemo vidjeti u Srednjoj i Istočnoj Europi, a posebice u Mađarskoj i Poljskoj. Iz toga proizlazi njihova prva hipoteza, odnosno očekivanje da su zastupnici u Europskom parlamentu koji dolaze iz političkih stranaka koje su bliže TAN dimenziji voljniji problem demokratskog nazadovanja držati izvan dnevnog reda. Drugim riječima, u manjoj će mjeri dovoditi u pitanje ovaj problem. Nadalje, smatraju kako će zastupnici u Europskom parlamentu u manjoj mjeri dovoditi u pitanje ovaj problem kada dolaze iz iste političke grupacije kao i vladajuća stranka koju se optužuje za kršenje

demokracije. Motivi za takvo djelovanje može biti i namjera da se zaštiti vlada države članice ukoliko stranka iz te vlade osigurava značajan broj mjesta u Europskom parlamentu, a osim toga tu je još i glasovanje te države u Vijeću (Meijers i dr., 2019: 840-842).

Kao što je već prethodno bilo spomenuto, druga faza proučava zauzimanje pozicija, odnosno glasovanje u Europskom parlamentu putem poimeničnog glasovanja. Autori očekuju kako će zastupnici koji zauzimaju TAN poziciju u većoj mjeri glasovati protiv rezolucija koje osuđuju demokratsko nazadovanje od onih zastupnika koji su bliži GAL poziciji. Isto tako, smatraju kako će zastupnici iz političke grupacije u koju pripada i nacionalna politička stranka koja sudjeluje u vladi koju se optužuje za demokratsko nazadovanje u manjoj mjeri glasovati za prijedloge koji optužuju demokratsko nazadovanje nego što će to činiti zastupnici iz drugih grupacija. Najbolji način za ispitati utjecaj na postavljanje problema na dnevni red, prema autorima, je kroz zastupnička pitanja i prijedloge (Meijers i dr., 2019: 842-843).

Naravno, gleda se samo razdoblje koje je relevantno za ovo istraživanje, a u slučaju Mađarske to je od 25. travnja 2010. godine kada je Fidesz prvi put osvojio izbore sve do 1. lipnja 2017. godine. Kada govorimo o Poljskoj, polazišni datum uzima se 25. listopada kada je PiS pobijedio na izborima, a kao krajnji isto kao i u slučaju Mađarske, 1. lipanj 2017. godine. Već je bilo govora o tome kako je najbolji način za mjerenje biračkog ponašanja u Europskom parlamentu korištenje poimeničnih glasovanja budući da nam ona otkrivaju individualno stajalište svakog zastupnika u Europskom parlamentu (Meijers i dr., 2019: 843-844).

U svom radu potvrdili su kako zastupnici koji su bliži TAN dimenziji zaista u manjoj mjeri problematiziraju demokratsko nazadovanje od zastupnika GAL dimenzije. Treba napomenuti kako je u slučaju Poljske ova veza nešto slabija nego u slučaju Mađarske. Isto tako kod primjera Poljske, zastupnici koji dolaze iz nacionalnih stranaka koje pripadaju ekonomski desnom spektru nešto slabije problematiziraju ovaj problem. U slučaju Mađarske otkrili su kako zastupnici iz EPP grupacije postavljaju znatno manje pitanja o ovom problemu od zastupnika iz ALDE-a ili pak S&D-a. Nadalje, otkrili su kako postoji čvrsta veza između pozicije na GAL-TAN dimenziji i vjerojatnošću da će zastupnik podržati predložene sankcije. Političke stranke koje dolaze iz opozicije vjerojatnije će osuđivati demokratsko nazadovanje od stranaka na vlasti. Po pitanju glasovanja o rezolucijama koje osuđuju demokratsko nazadovanje, u oba slučaja je vidljivo kako zastupnici iz EPP-a i ECR-a, to su naime grupacije u koje pripadaju

vladajuće stranke u Mađarskoj i Poljskoj, u manjoj mjeri glasovali za iste nego ostali zastupnici (Meijers i dr., 2019: 843-846).

GLASAČKO PONAŠANJE HRVATSKIH ZASTUPNIKA U OSMOM SAZIVU EUROPSKOG PARLAMENTA

Specifičnosti profila i aktivnosti hrvatskih zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta

Europski izbori u Hrvatskoj okarakterizirala je relativno niska izlaznost od svega 25,2 posto. HDZ je izašao kao relativni pobjednik osvojivši 41,4 posto, odnosno šest mandata. Tada vladajući, SDP osvojili su 29,9 posto glasova što im je donijelo četiri mandata u Europskom parlamentu. Neki su ovakav rezultat okarakterizirali kao poraz vladajućih i svojevrsnu kaznu za gospodarsko stanje u Hrvatskoj (Krouwel i Kutiyiski, 2014: 9-10). Zastupnici koji su osvojili mandat za osmi saziv u Europskom parlamentu jesu Biljana Borzan, Ivan Jakovčić, Ivana Maletić, Marijana Petir, Tonino Picula, Andrej Plenković, Jozo Radoš, Davor Ivo Stier, Davor Škrlec, Dubravka Šuica te Ruža Tomašić. Od jedanaest izabranih zastupnika, samo četiri od njih su novoizabrana i nisu bili izabrani godinu dana ranije u prošlom sazivu Europskog parlamenta. Gledamo li ove rezultate u kontekstu trendova u drugim državama članicama, vidljivo je nekoliko sličnosti. Naime, birači su na neki način kaznili stranke koje su tada bile na vlasti, u ovom slučaju to je bio SDP, kako bi iskazali svoje nezadovoljstvo njihovim politikama koje provode na nacionalnoj razini. Neki autori smatraju kako su rezultati izbora potvrdili jednu od prethodno iznesenih teorija o odabiru puta karijere, onu koja govori kako zastupnici odlaze u Europski parlament nakon bogate nacionalne karijere kao svojevrsna nagrada pred umirovljenje. Čepo smatra kako se odabir Radoša, Picula i Šuice idealno uklapa u ovo teoriju. K tome nadodaje kako stranke nagrađuju manje koalicijske partnere kako bi si osigurali daljnju suradnju s njima u domaćoj politici. Ovu tezu potkrepljuje izborom Petir i Jakovčića (Čepo, 2014: 20-24). Nakon parlamentarnih izbora u Hrvatskoj, 2017. godine dolazi do promjene zastupnika. Andrej Plenković i Davor Ivo Stier daju ostavke na dužnosti u Europskom parlamentu zbog formiranja vlade, a na njihovo mjesto dolaze Željana Zovko i Ilica Tolić.

Stranica Votewatch daje nam zanimljiv pregled svih zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu te njihovu lojalnost sa europskom političkom grupacijom i nacionalnom političkom strankom. Ti podatci mogu nam dati uvid u to koji faktor je bitniji kod pojedinih zastupnika. Za pretpostaviti je da kod zastupnika kod kojih je lojalnost političke grupacije viša od lojalnosti

nacionalne političke stranke, politička grupacija ima veći utjecaj na glasovanje zastupnika. Isto vrijedi i obrnuto. No, treba imati na umu situaciju gdje je u Europski parlament izabran samo jedan član iz određene nacionalne političke stranke pa kod njih nema smisla promatrati lojalnost nacionalnoj političkoj stranci budući da će ona uvijek iznositi 100%. Prije same analize zastupnika, dati će se kratki pregled aktivnosti zastupnika u poimeničnim glasovanjima. Najaktivniji hrvatski zastupnik bio je Ivan Jakovčić koji je sudjelovao u čak 99.07% takvih glasova i to ga čini sedamnaestim najaktivnijim zastupnikom u cijelom Parlamentu. S druge strane, najmanje aktivna bila je zastupnica Željana Zovko sa prisustvom od 84.23% čime zauzima 581. mjesto kada gledamo sudjelovanje u poimeničnom glasovanju. Međutim, ukoliko se promatraju i zastupnici koji su prekinuli mandate, Davor Ivo Stier i Andrej Plenković još su manje prisustvovali tom obliku glasovanja sa 84.2% i 81.19% (mepranking.eu, 2020). Zastupnici iz Hrvatske bili su članovi četiri grupacije, a radili su kao stalni članovi u šest različitih odbora od ukupno 23 koliko ih je bilo u osmom sazivu Europskog parlamenta. Najpopularniji parlamentarni odbor među njima bio je Odbor za vanjske poslove u kojem je u prvoj polovici mandata bilo čak četvero zastupnika. Osim odbora za vanjske poslove, hrvatski zastupnici bili su članovi još i Odbora za zaštite okoliša, javnog zdravlja i sigurnosti hrane, Odbora za regionalni razvoj, Odbora za poljoprivredu, Odbora za ribarstvo te Odbora za ekonomsku i monetarnu politiku (euractiv.jutarnji.hr, 2020).

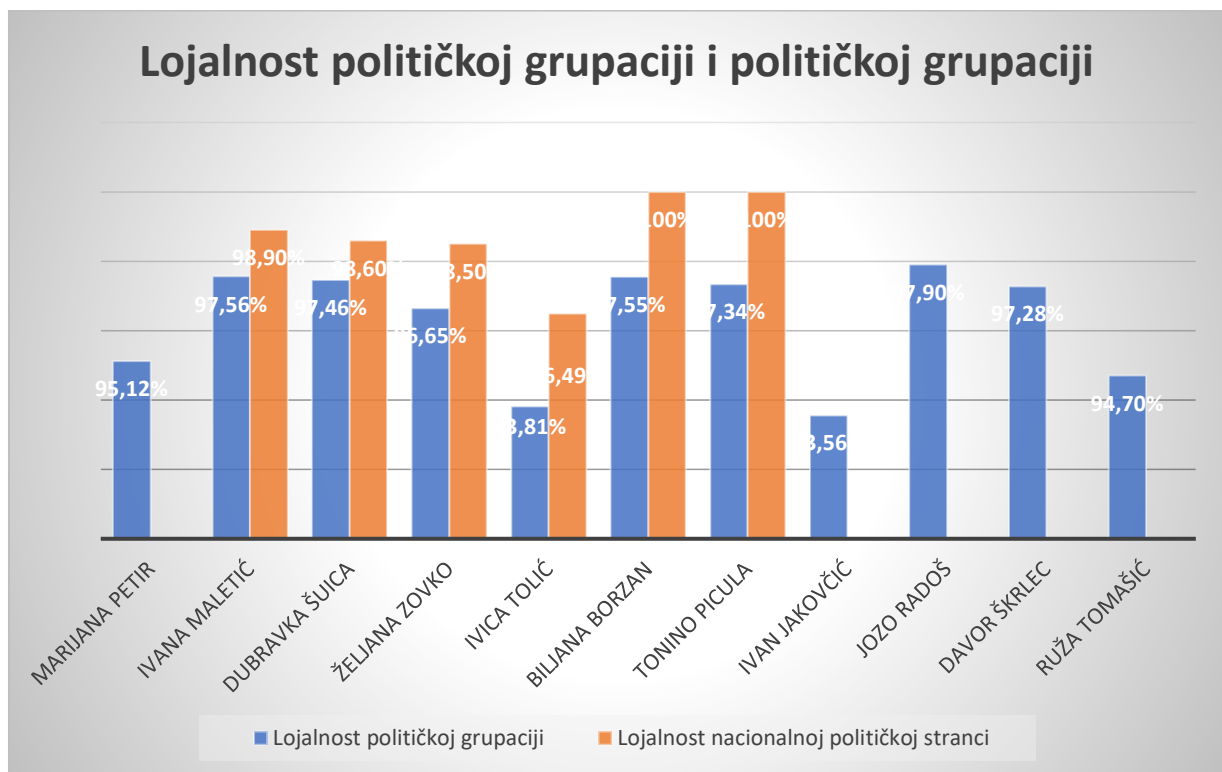
Prema internetskoj stranici MEPranking.eu koja prati rad zastupnika u Europskom parlamentu te na temelju toga dijeli ocjene na nacionalnoj i europskoj razini. Na toj ljestvici Ruža Tomašić ima najviše bodova među hrvatskim zastupnicima, a ujedno je i među 12% najboljih zastupnika na razini cijelog Parlamenta. To mjesto zauzela je kroz rad u Odboru za ribarstvo, a treba i spomenuti kako je Europski parlament usvojio pet njezinih izvješća. Drugi zastupnik na ljestvici je Ivan Jakovčić na čiju je inicijativu Komisija donijela akt kojim se zaštićuje ime teran za vinsku sortu. Osim toga, pokrenuo je Strategiju Europske unije za Jadransku i Jonsku mikroregiju gdje se između ostalog i prvi put spominje važnost gradnje Pelješkog mosta. Dubravka Šuica zauzima treće mjesto na listi najuspješnijih hrvatskih zastupnika, a u njenom radu u osmom sazivu ističe se rješavanje sporova sa Srbijom, ukidanje američkog viznog režima u Hrvatskoj, gradnju LNG terminala na Krku. Iz ovoga vidimo da su najuspješniji hrvatski zastupnici zapamćeni prvenstveno po uspjesima na domaćoj političkoj sceni. Iz toga se da naslutiti da država iz koje dolaze, odnosno nacionalni faktor, igra veliku ulogu pri determiniranju ponašanja zastupnika i zastupnica u Europskom Parlamentu (euractiv.jutarnji.hr, 2020; mepranking.eu, 2020).

Stupanj lojalnosti hrvatskih zastupnika europskoj odnosno nacionalnoj političkoj grupaciji/stranci

Na početku će se prikazati lojalnost članova EPP političke grupacije od kojih većina dolazi iz HDZ-a, osim Marijane Petir koja je na sredini mandata napustila svoju stranku te sada ne pripada nijednoj političkoj stranci stoga u njenom slučaju ne vrijedi promatrati lojalnost političkoj stranci. Kod nje, lojalnost političkoj grupaciji iznosi 95.12%. Ivana Maletić bila je lojalna političkoj grupaciji u 97.56% glasova, a nacionalnoj političkoj stranci nešto više, 98.92% glasova. Dalje, euro zastupnica Dubravka Šuica zajedničko stajalište s političkom grupacijom našla je u 97.46% glasova, a s HDZ-om u 98.55% slučajeva. Već je uočljiv jedan obrazac koji je prisutan i kod Željane Zovko kod koje lojalnost EPP-u iznosi 96.65%, a političkoj stranci 98.52%. Na kraju, Ivica Tolić je u 93.81% glasova bio suglasan sa političkom grupacijom, a u 96.49% glasova sa nacionalnom političkom strankom. Kod svih hrvatskih zastupnika iz redova Pučana lojalnosti su relativno visoke, uvijek preko 90 posto. Međutim, jasno je vidljiv trend gdje lojalnost političkoj stranci uvijek nadmašuje lojalnost političkoj grupaciji (term8.votewatch.eu, 2020).

Dalje će se analizirati zastupnici Progresivnog saveza socijalista i demokrata. Njih je dvoje i oboje su članovi SDP-a. Zanimljivo je kako i kod Biljane Borzan i Tonina Picule lojalnost nacionalnoj političkoj iznosi 100%. Gledajući lojalnost prema S&D-u, kod zastupnice Borzan bila je 97.55%, a kod zastupnika Picule 97.34%. I kod njih možemo primijetiti kako su lojalniji vlastitoj stranci nego političkoj grupaciji. Na kraju je ostalo četiri zastupnika koji su jedini iz svoje političke stranke ili pak ne pripadaju ni jednoj pa će se stoga samo analizirati lojalnost grupaciji. ALDE-u pripadaju dva zastupnika . Ivan Jakovčić i Jozo Radoš. Kod Ivana Jakovčića lojalnost iznosi 93.56%, dok je kod zastupnika Radoša ona nešto viša – 97.9%. Davor Škrlec našao je zajedničko stajalište sa Zelenim u 97.28% slučajeva, a Ruža Tomašić ECR-om u 94.70% glasova. Kod svih zastupnika iz Hrvatske, neovisno kojoj političkoj grupaciji pripadaju, vidljive su visoke stope lojalnosti prema političkoj grupaciji. Gotovo uvijek ona iznosi preko 90%. No, lojalnost političkoj stranci još je viša na temelju čega se stječe dojam kako je nacionalna politička stranka igra veću ulogu od političke grupacije u slučaju hrvatskih zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu (term8.votewatch.eu, 2020). Graf 3 sadrži grafički prikaz lojalnosti hrvatskih zastupnika prema njihovoj grupaciji te političkoj stranci. Međutim, u slučajevima kada se u Europskom parlamentu nalazi samo jedan član iz određene

nacionalne političke stranke lojalnost bi uvijek iznosila 100% te su stoga podaci za takve zastupnike izostavljeni iz grafičkog prikaza.

Graf 6 Lojalnost političkoj grupaciji i političkoj stranci hrvatskih zastupnika u osmom sazivu Europskog parlamenta

Zanimljiva stvar je pobliže proučiti zastupnike koji dolaze iz Hrvatske i vidjeti jesu li prethodno iznesene teorije primjenjive i na njih te isto tako vidjeti postoji li neki obrazac ili pak pravilnost kod njih. Kod ovog istraživanja proučavat će se zastupnička pitanja na temelju kojih ćemo odrediti zastupnike ili kao delegate ili kao povjerenike. Naime, to su dva ideal tipa političkog predstavnštva. Delegati su svi oni zastupnici koji su vezani uz upute biračkog tijela koje ih je izabralo i neposredno prenose volju birača. S druge strane, povjerenici pak su oni zastupnici koji donose odluke na temelju vlastite prosudbe te pokušavaju djelovati za dobrobit svih građana, a ne samo onog dijela biračkog tijela koje ih je izabralo u Europski parlament. Za potrebe rada i istraživanja prikladnije je da se delegati definiraju kao zastupnici kod kojih prevladavaju nacionalne teme, a povjerenici kao zastupnici kod kojih dominiraju europske teme. Sva zastupnička pitanja kod kojih se zastupnici referiraju na Hrvatsku, njene institucije, udruge i slično klasificiraju se kao nacionalna. Prema Poslovniku Europskog parlamenta, zastupnicima su dostupna nekoliko oblika parlamentarnih, odnosno zastupničkih pitanja, a

najprikladnija za analizu jesu pitanja za pisani odgovor budući da se iz njih mogu izvući individualni podaci za svakog zastupnika posebno. Analizira se razdoblje od 1. srpnja 2014. godine do 1. prosinca 2018. godine, a u istom su prikupljena sveukupno 1218 pitanja (Raos, 2018: 14-17).

U navedenom razdoblju, kod zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu iz Hrvatske prevladavaju zastupnička pitanja europske tematike. Jedini izuzetak je početak mandata te kraj 2018. godine kada su podjednako zastupljena bila pitanja nacionalne i europske tematike. Iz ovoga bi se dalo zaključiti kako postoji tendencija naglašavanja nacionalnih tema nakon provedenih izbora te prije izbora za Europski parlament u svrhu dobivanja glasova te novog mandata u Europskom parlamentu. Svi hrvatski europarlamentarci imali su više pitanja europskih tema nego nacionalnih u promatranom razdoblju. Najviše pitanja postavljali su Ivan Jakovčić, Dubravka Šuica, Jozo Radoš te Ruža Tomašić. Treba napomenuti da iako su svi zastupnici postavili više europskih pitanje nego nacionalnih, kod zastupnika iz redova ALDE-a, Joze Radoša, razlika između europskih pitanja i nacionalnih je najmanja, a iznosi svega 2 pitanja u korist europskih tema. Spomenuti jaz između europskih tema i nacionalnih tema najveći je kod Ivane Maletić i Davora Iva Stiera. Moglo bi se i pretpostaviti kako bi kod stranaka koje su ideološki desno od centra postojala veća tendencija postavljanju pitanja nacionalne tematike, a kod zastupnika i stranaka koje svrstavamo lijevo od centra pitanja europske tematike. Međutim, razlika je gotovo pa nevidljiva. I kod stranaka lijevo od centra, i kod stranaka desno od centra postoji gotovo pa identičan omjer između europskih i nacionalnih tema s prevagom na europske teme. Svi podaci izneseni u ovom odlomku daju sugerirati kako kod zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu daju sugerirati kako je na njih primjenjiviji povjerenički ideal tip političkog predstavnštva (Raos, 2018: 17-19).

Jedan od slučajeva do kojih je došlo do razilaženja u stavovima između zastupnika u Europskom parlamentu iz hrvatskih redova je već prethodno spomenuta Direktiva o zaštiti intelektualnog vlasništva na internetu. Prijedlog su podržali Ivana Maletić, Marijana Petir, Dubravka Šuica, Željana Zovko i Ivan Jakovčić. S druge strane, protiv su bili Jozo Radoš, Biljana Borzan, Tonino Picula i Davor Škrlec. Ruža Tomašić jedina je od hrvatskih zastupnika bila suglasna, dok Ivica Tolić nije prisustvovao glasovanju. Kod hrvatskih zastupnika slučaj je da su zastupnici Ivana Maletić, Marijana Petir, Dubravka Šuica, Željana Zovko, Ivan Jakovčić i Davor Škrlec glasovali identično kao i njihove političke grupacije. S druge strane, kod Joze Radoša, Biljane Borzan, Tonina Picule to nije bio slučaj, već je vjerojatnije kako su kod njih

prevagnula osobna ideološka uvjerenja spram uputa vlastitih političkih grupacija (term8.votewatch.eu, 2020). Jozo Radoš obrazložio je svoj glas time da Direktiva ugrožava slobodu pristupa internetu te poslovanje malih i srednjih poduzeća. Zastupnica Borzan smatra kako nije pronađena ravnoteža između prava autora na naknadu i prava krajnjih korisnika, a sličnog mišljenja je Picula koji tvrdi kako se ovo dvoje ne treba međusobno isključivati. Davor Škrlec glasovao je protiv samo iz razloga što se nije glasovalo po amandmanima, a u suprotnom bi glasovao protiv čime bi se i on razišao od stajališta vlastite stranke. Ostali zastupnici koji su podržali inicijativi ističu pozitivne učinke istih poput prava autora, izvođača i ostalih umjetnika (euractiv.jutarnji.hr, 2020).

U središnjem dijelu ovog rada koji se fokusira isključivo na osmi saziv raspravljalo se i o pokretanju Članka 7. protiv Mađarske zbog kršenja ljudskih prava. Meijers i van der Veer utvrdili su da zastupnici iz redova EPP-a u manjoj mjeri problematiziraju problem demokratskog nazadovanja pa stoga valja vidjeti je li ova tvrdnja primjenjiva i na zastupnike koji dolaze iz Hrvatske (Meijers i dr., 2019). Hrvatski zastupnici iz redova Pučana glasovali su protiv izvješća o kršenju prava u Mađarskoj čime se potvrđuje prethodno iznesena teza. Petir smatra da aktiviranju članka nisu prethodile sve predviđene mjere te da samo izvješće sadrži lažne informacije. Osim toga, prema njenom mišljenju narušilo bi se načelo supsidijarnosti te je zbog toga glasala protiv tog izvješća. Šuica pak objašnjava svoj glas činjenicom da je Mađarska susjedna država s kojom Hrvatska nastoji razvijati dobrosusjedske odnose (euractiv.jutarnji.hr, 2020).

ZAKLJUČAK

Svrha ovog rada je prikazati ključne čimbenike utjecaja na zastupničko ponašanje u Europskom parlamentu na primjeru ponašanja hrvatskih zastupnika i zastupnica u zadnjem, osmom sazivu Europskog parlamenta u razdoblju od 2014. do 2019. Nakon što su se u prvom dijelu rada problematizirali opći čimbenici utjecaja na ponašanje zastupnika neovisno o sazivu Europskog parlamenta, detaljnijom analizom ključnih nalaza iz dosadašnjih istraživanja identificirano je nekoliko ključnih čimbenika koji najizraženije utječu na glasovanje zastupnika. Prvi čimbenik utjecaja na glasovanje zastupnika je država iz koje zastupnici dolaze. Ovaj faktor pokazao se najizraženijim prilikom glasovanja o ekonomskim pitanjima. Sljedeći bitan faktor su osobna ideološka uvjerenja zastupnika izražena kroz poziciju koju zauzimaju na ideološkom spektru. Faktor koji se također pokazao značajan je utjecaj nacionalne političke stranke koja svoj utjecaj

može vršiti na nekoliko načina. Politička stranka ima ogromnu ulogu zbog nominacije kandidata na sljedećim izborima te zbog uloge u daljnjoj karijeri zastupnika i zastupnica. Zadnji značajni faktor je utjecaj europske političke grupacije. Ona je utjecajna jer ima moć osiguravanja veće vidljivosti zastupnika te kroz podržavanje zastupničkih inicijativa. Nadalje, europska grupacija važna je zbog alokacije zastupnika po odborima te zbog uloge koju ima u daljnjoj karijeri zastupnika i zastupnica.

Polazišna teza u ovom radu bila je kako će upravo utjecaj europske političke grupacije igrati najveću ulogu kod odluke o tome koji će stav zastupnici zauzeti kada dođe do glasovanja. Navedeno se promatralo kroz usporedbu lojalnosti zastupnika nacionalnoj političkoj stranci te europskoj političkoj grupaciji, odnosno kroz broj slučajeva u kojima je zastupnik glasova identično kao i nacionalna politička stranka ili politička grupacija. Promatrajući osmi saziv Europskog parlamenta uistinu je uočena velika važnost koju ima europska politička grupacija pri glasovanju zastupnika. Naime, kohezija unutar grupacija vrlo je visoka što bi značilo da zastupnici vrlo često zauzimaju identičan stav kao i politička grupacija kojoj pripadaju. Štoviše, tri najveće grupacije u Europskom parlamentu imaju izrazito visoke stope kohezivnosti koja iznosi preko 90%.

Prethodno izneseni zaključak može se primijeniti i na posebno izdvojenom slučaju hrvatskih zastupnika i zastupnica. Trend koji je uočen u prethodnim sazivima, a zatim i u osmom, o visokoj razini kohezije unutar političkih grupacija, odnosno o visokim stopama lojalnosti prema političkim grupacijama još je izraženiji na slučaju hrvatskih zastupnika. Lojalnost prema europskoj političkoj grupaciji kod svih zastupnika i zastupnica iz Hrvatske iznosi preko 90%.

S druge strane, suprotno očekivanju iz polazne pretpostavke ovog rada, stope lojalnosti prema nacionalnoj političkoj stranci još su i više iz čega se može zaključiti da prilikom važnijih glasovanja kada se politička stranka i politička grupacija razilaze po mišljenju, zastupnici iz Hrvatske su skloniji prikloniti se stajalištu političke stranke. To se donekle može objasniti još uvijek visokom razinom stranačke stege pogotovo u velikim nacionalnih političkih strankama kojoj i nakon odlaska iz nacionalnog političkog života hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu teško odolijevaju.

Doprinos ovog rada je u tome što objedinjuje neke od ključnih teorija i koncepata koji problematiziraju ponašanje zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu te time popunjava

rupu u akademskoj literaturi na hrvatskom jeziku u ovom rastuće važnom području, te ujedno olakšava daljnja istraživanja o ovoj problematici. Nadalje, rad je testirao vrijede li izložene teorije u osmom sazivu te postoji li kakva promjena u dosad uočenim trendovima. Još specifičnije, pokazalo se kako su trendovi još izraženiji kod hrvatskih zastupnika i zastupnica. Naposljetku, prikazano je glasovanje o jednom legislativnom aktu koji je bio predmet mnogih rasprava u samom Parlamentu te motivi koji su bili ključni kod zastupnika kada je došlo do glasovanja. Smatram kako postoji potreba za daljnjim testiranjem teorija jer postoji mogućnost da dođe do promjene važnosti nekog od faktora utjecaja. Moguće je očekivati da rastom euroskepticizma utjecaj nacionalnih političkih stranaka na ponašanje zastupnika u Europskom parlamentu još dodatno ojača u sljedećim godinama nauštrb snage i utjecaja europskih političkih grupacija.

LITERATURA:

- Cencig, E., Sabani, L. (2017) Voting Behaviour in the European Parliament and Economic Governance Reform: Does Nationality Matter? *Open Economies Review*. 28(5):967-987.
- Costello, R., Thomson, R. (2006) The Policy Impact of Rapporteurs in the European Parliament. 1:18.
- Čepo, D. (2014) Izbori za Europski parlament u Hrvatskoj. *Političke analize*. 5(18): 20-24.
- Finke, D. (2014) Domestic-level Parliamentary Scrutiny and Voting Behaviour in the European Parliament. *Government and Opposition*. (49)2: 201-231.
- Francescu, D. P. (2015) Values topple nationality in the European Parliament. *European View*. 14 (1): 101-110.
- Hix, S. i dr. (2007) *Democratic Politics in the European Parliament*. Cambridge University Press.
- Hix, S. (2002) Parliamentary Behavior with Two Principals: Preferences, Parties, and Voting in the European Parliament. *American Journal of Political Science*. 46(3):688-698.
- Hix, S. (2004) Electoral Institutions and Legislative Behavior: Explaining Voting Defection in the European Parliament. *World Politics*. 56(2): 194-223.
- Hix, S., Hoyland, B. (2013) Empowerment of the European Parliament. *Annual Review of Political Science*. 16(1): 171-189.
- Hix, S., Noury, A. (2009) After Enlargement: Voting Patterns in the Sixth European Parliament. *Legislative Studies Quarterly*. 34(2): 159-174.
- Krouwel, A., Kutiyiski, Y. (2014) Izbori za Europski parlament 2014. godine: rezultati i implikacije za europsku politiku. *Političke analize*. 5(18): 3-12.
- Lo, J. (2013) An Electoral Connection in European Parliament Voting. *Legislative Studies Quarterly*. 38(4): 439-460.
- Mcelroj, G. (2008) Committees and Party Cohesion in the European Parliament. *Osterreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft*. 37(3): 357-373.
- Meijers, M. J., van der Veer, H. (2019) MEP Responses to Democratic Backsliding in Hungary and Poland. An Analysis of Agenda-Setting and Voting Behaviour. *Journal of Common Market Studies*. 57(4):838-856.
- Raos, V. (2018) Delegati ili povjerenici? Analiza rada hrvatskih zastupnica i zastupnika u Europskom parlamentu. *Političke analize*. 9 (35): 14-20.
- Ringe, N. (2009) *Who Decides, and How?: Preferences, Uncertainty, and Policy Choice in the European Parliament*. Oxford University Press.

- Stephen, A. i dr. (2009) Political Ambition and Legislative Behavior in the European Parliament. *The Journal of politics*. 71(3): 1015-1032.
- William T., D. (2015) *Career Behaviour and the European Parliament: All Roads Lead Through Brussels?* Oxford University Press.
- euractiv.jutarnji.hr (2020) <https://euractiv.jutarnji.hr/aktualno/zasto-su-hrvatski-pucani-stali-u-obranu-viktora-orbna/7820064/> Pristupljeno 10. srpnja 2020.
- euractiv.jutarnji.hr (2020) <https://euractiv.jutarnji.hr/EiG/digitalnapolitika/usvojena-direktiva-o-zastiti-intelektualnog-vlasnistva-na-internetu-zastupnici-hdz-a-petir-i-jakovcic-glasali-za/8648549/> Pristupljeno 5. svibnja 2020.
- euractiv.jutarnji.hr (2020) <https://euractiv.jutarnji.hr/HRiEU/velika-inventura-djelovanja-nasih-zastupnika-u-bruxellesu-sto-rade-kako-glasuju-gdje-se-svrstavaju/8444459/> Pristupljeno 10. srpnja 2020.
- europarl.europa.eu (2020) <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/11/europski-parlament-povijesni-pregled> Pristupljeno 28. kolovoza 2020.
- mepranking.eu (2020) <http://www.mepranking.eu/8/state.php?st=HR&order=RCVOT#meprs> Pristupljeno 6. svibnja 2020.
- journals.plos.org (2020) <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0166586> Pristupljeno 9. srpnja 2020.
- term8.votewatch.eu (2020) <https://term8.votewatch.eu/en/term8-copyright-in-the-digital-single-market-draft-legislative-resolution-provisional-agreement-amendment-.html###vote-tabs-list-4> Pristupljeno 5. svibnja 2020.
- term8.votewatch.eu (2020) <https://term8.votewatch.eu/en/term8-european-parliament-members.html> Pristupljeno 6. svibnja 2020.

SAŽETAK

Rad se bavi ponašanjem zastupnika i zastupnica u Europskom parlamentu s posebnim naglaskom na osmi saziv. Nekoliko čimbenika pokazalo se ključnim pri razumijevanju zastupničkog ponašanja. Jedan od čimbenika je država iz koje zastupnici dolaze koji je najizraženiji prilikom ekonomskim pitanjima. Nadalje, osobna ideološka uvjerenja također su bitan čimbenik. Najviše analize u radu posvetilo se čimbenicima utjecaja nacionalne političke stranke te utjecaju europskih grupacija. Promatrajući lojalnosti prema grupaciji i političkoj stranci pokazalo se kako europska politička grupacija ima najveći utjecaj na ponašanje zastupnika. Stope lojalnosti zastupnika u osmom sazivu izrazito su visoke, a trendovi su identični i ukoliko se posebno promatraju zastupnici i zastupnice iz Hrvatske. Političke grupacije svoj utjecaj vrše kroz alokaciju zastupnika po odborima, osiguravanju vidljivosti zastupnika te podržavanju zastupničkih inicijativa.

KLJUČNE RIJEČI: Europska unija, Europski parlament, zastupničko ponašanje, političke grupacije

ABSTRACT

This paper deals with MEP behavior with emphasise on the 8th term. There are several factros that are crucial in uderstanding their behavior. On of them is member states from which MEPs come and it is most pronounced when it comes to economic issues. Furthermore, personal ideological beliefs are also important factor. In this paper, the most of analysis was focused on the factors of influence of national political parties and also european parties. If we look at loyalty towards european party and national political party, it is shown that european party in European Parliament has the strongest influence on the MEP behavior. The loyalty rates of MEP sin 8th term are extremely high, and the trends are identical for MEPs from Croatia. European parties exert influence through allocation of MEPs to committees, ensuring their visibility and showing support for their parliamentary initiatives.

KEY WORDS: European Union, European Parliament, voting behavior, european parties